

ΑΠΟΚΡΗΑΤΙΚΑ ΕΘΙΜΑ ΤΗΣ ΦΛΩΡΙΝΗΣ

Τοῦ κ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΒΟΣΔΟΥ

Ἡ ἀποκρηὰ εἶναι ἡ γιορτὴ τοῦ γλεντιοῦ, τῆς ξεγνοιασιάς, τοῦ κεφιοῦ. Εἶναι ὁμοῦ καὶ γιορτὴ τῆς συγγνώμης καὶ τῆς ἀγάπης.

Ἡ ἀποκρηὰ συγκινεῖ ἰδιατέρως τὸν λαόν, γιατί εἶναι διανθισμένη μὲ ὠραιότατα καὶ χαριτωμένα ἔθιμα, τὰ ὁποῖα ὁμοῦ ἀλλάζουν ἀπὸ τόπο σὲ τόπο. Κοινὸ εἶναι τὸ ἔθιμο τοῦ μασκαρεύματος, τοῦ καρναβαλιοῦ, ἡ ἀρχὴ τοῦ ὁποίου πρέπει νὰ ἀναζητηθῆ ἐκεῖ κοντὰ στὶς Βακχικὲς γιορτὲς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ τὰ Σατουρνάλια τῶν Ρωμαίων. Τὸ καρναβάλι εἶναι ἐκεῖνο πὺ δίνει τὸν εὐθυμο τόνο στὴν ἀποκρηὰ, πὺ τὴν ξεχωρίζει ἀπὸ τίς ἄλλες γιορτὲς καὶ τῆς προσδίδει τὴν χάρι τῆς ξεγνοιασιάς καὶ τοῦ κεφιοῦ.

Προπολεμικῶς εἰς τὴν Φλώριναν ἡ ἀποκρηὰ ἐρωτάζονταν μὲ συμμετοχὴ ὄλων, μικρῶν καὶ μεγάλων, ἐπικρατοῦσε δὲ μιὰ γενικὴ εὐθυμία. Σχεδὸν κανεὶς δὲν ἔλλειπε ἀπὸ τὸ προσκλητήριον τοῦ καρναβαλιοῦ. Οἱ δρόμοι τῆς πόλεως καὶ τὴν ἡμέρα, ἰδιατέρως ὁμοῦ, τὴν νύκτα, πλημμύριζαν ἀπὸ παρέες μασκαρεμένων, οἱ ὁποῖοι μὲ τὰ εὐθυμα τραγούδια καὶ τίς χαρούμενες κωμικὲς κινήσεις, δημιουργοῦσαν μιὰν ἀτμόσφαιραν ξεχωριστῆς ὠραιότητος καὶ εὐθυμίας. Ἐπισκέπτονταν τὰ συγγενικὰ σπίτια, ὅπου ἔστηναν τρικούβερτο χορὸ, σκορπώντας ἔτσι τὴν χαρὰ καὶ τὸ γέλιο. Τὸν χορὸ ἀκολουθοῦσε οἰνοποισία καὶ ἀλληλοσυγχώρησις τῶν τυχόν παρεξηγήσεων.

Ὁ ἑορτασμὸς τοῦ καρναβαλιοῦ ἀρχίζει ἀπὸ τὴν προηγούμενη Κυριακὴ τῆς ἀποκρηᾶς καὶ καθ' ὅλη τὴν ἑβδομάδα ἡ πόλις παρουσίαζε ὄψιν εὐθυμίας καὶ χαρούμενης κοπέλλας. Ἰδιαίτερος χαρούμενος τόνος ἐδίδετο ἀπὸ τὰ παιδιὰ τῶν σχολείων, τὰ ὁποῖα, δύο μέρες μπροστὰ ἀπὸ τὴν Ἀπόκρεω, μαζεύονταν στὰ σχολεῖα τους καὶ μαζὶ μὲ τοὺς δασκάλους καὶ τίς δασκάλες τους ἔστηναν χορὸ τραγουδώντας :

»Ἦλθε πάλι ἡ ἀποκρηὰ
μὲ τραγούδια μὲ χαρά...»

Ἦστερα ἀπὸ αὐτὰ, ξεχύνονταν στοὺς δρόμους, σκορπίζοντας τὴν ἀδόλη χαρὰ τους σ' ὅλη τὴν πόλι. Εἶναι πολὺ χαριτωμένο καὶ ὠραῖο τὸ θέαμα λιλιπουτεῖων ἀξιωματικῶν, εὐζώνων ἢ ποιμενίδων καὶ πριγκηπισσῶν, νὰ χοροπηδοῦν χαρούμενα. Ἡ παιδικὴ χαρὰ ἀντανεκλάται γρήγορα καὶ στὸ πρόσωπο τοῦ θεατοῦ, ὁ ὁποῖος ὄχι λίγες φορὲς καλπάζει μὲ τὴν φαντασία του ἐκεῖ κοντὰ στὰ χρόνια τῆς ξεγνοιαστῆς νιότης.

Ἡ Κυριακὴ τῆς Ἀπόκρεω ἦταν καὶ εἶναι ἡ καθ' αὐτοῦ ἡμέρα τοῦ Καρναβαλιοῦ καὶ τοῦ γλεντιοῦ. Γιὰ τὴν ἡμέρα αὐτὴ ἐπιστρατεύονταν ὅλες οἱ πολύχρωμες παληὲς στολές, πὺ φυλάγονταν σὰν κειμήλια στὰ μπαούλα καὶ μύριζαν ναφθαλίνη. Τέτοια πανδαισία χρωμάτων ἄλλη ἡμέρα δὲν ἦταν δυνατόν νὰ ἰδῆ ἀνθρώπινο μάτι. Τὴν ἡμέρα αὐτὴ, μεμονωμένα καρναβάλια σπανίως μποροῦσε κανεὶς νὰ ἰδῆ. Πήγαιναν παρέες—παρέες καὶ δὲν βάδιζαν τὸν ρυθμὸ τῆς βόλτας. Περπατοῦσαν βιαστικά, σὰν νὰ τοὺς κυνηγοῦσε κανεὶς. Αὐτὸ γινόταν πρῶτα—πρῶτα γιὰ νὰ ν' ἀποφύγουν τὴν τυχόν ἰναγνώρισί τους ἀπὸ τοὺς διαβάτες καὶ ἕστερα γιὰ νὰ προφθάσουν νὰ ἐπισκεφθοῦν ὅλα τὰ συγγενικὰ καὶ φιλικὰ σπίτια. Ἐκεῖ τοὺς ὑποδέχονταν μὲ ξέγερη χαρὰ καὶ εὐχαρίστησι. Στηνόταν χορὸς, στὸν ὁποῖον δὲν ἔμεναν ἀμέτοχοι καὶ οἱ οἰκέτοι.

Τὴν ἴδια ἡμέρα οἱ μικρότεροι ἐπισκέπτονταν τοὺς μεγαλύτερους συγγενεῖς καὶ φίλους ἀπὸ τοὺς ὁποῖους ζητοῦσαν συγχώρεσι.

Τὸ βράδυ τῆς ἀποκρηᾶς οἱ συγγενεῖς μαζεύονταν σ' ἕνα σπίτι, συνήθως τοῦ γεροντώτερου, ὅπου σὲ μιὰ ἀτμόσφαιρα οἰκογενειακῆ καὶ γεμάτῃ ἀπὸ εὐθυμία περνοῦσαν τὴν βραδυὰ τους. Ὁ ἀποκρηάτικος αὐτὸς δεῖπνος, πὺ ἦταν καὶ δεῖπνος τῆς ἀγάπης, γιατί προηγουμένως δινόνταν ἄλ-

ληλοσυγχώρεσις, διανθίζονταν και με το χαριτωμένο και διασκεδαστικό ξθιμο την χάσκα ή τον χάσκαρη. Σύμφωνα με το ξθιμο αυτό, ο άρχηγός της δηγύρεως ξπαιρνε έναν κλώστη, στην άκρη του οποίου έδενε μίαν κληστήν ενός περίπου μέτρου και ένα βρασμένο αυγό, το όποιον κουνούσε μπροστά στα στόματα των άλλων, οι όποιοι μ' επιδέξιας κινήσεις, προσπαθούσαν να το «χάψουν». Κατά την διάρκεια της χάσκας, το γέλιο και τα ώραια πειράγματα έδιναν και ξπαιρναν, πράγμα, που συνέθετε μιά αληθινά πρόσχαρη ατμόσφαιρα. Όταν κάποιος κατώρθωνε και ξπιανε τ' αυγό, τότε το καθάριζαν και μοιράζονταν μεταξύ τους, καίγοντας συγχρόνως και την κλωστή, λέγοντας κι' ένα όνομα μέλους της οικογενείας. Τις φλουδες των βραστών αυγών τις πετούσαν μακριά από το σπίτι, με την πεποίθησι ότι έτσι έδιωχναν τους ψύλλους και τους κοριούς.

Πολλές οικογένειες δέν χρησιμοποιούσαν ένα μόνο αυγό αλλά τόσα αυγά βρασμένα, όσα και τα μέλη της δηγύρεως. Η δέ χάσκα γίνονταν χωριστά στον καθένα, στον όποιον και ανήκε όλο το αυγό.

Άλλες πάλιν οικογένειες, έκτός από τα βρασμένα αυγά, χρησιμοποιούσαν για την χάσκα και χαλβά άσπρο και σκληρό, με τον όποιον και πασαλείφονταν, όσοι δέν κατώρθωναν με τις πρώτες κινήσεις να το «χάψουν».

Η συγγενική αυτή συγκέντρωσις μέσα σε αδελφική και ευθυμη ατμόσφαιρα παρατεινόταν μέχρι τις πρώτες πρωινές ώρες.

Βεβαίως όλα τα παραπάνω ξθιμα υφίστανται και σήμερα, πλην όμως οι πολεμικές αναταραχές, οι διάφορες απαγορεύσεις κι' άλλες αιτίες έχουν στενέψει τον κύκλο των ακολουθούντων αυτά. Δέν είναι άπιθανον άργότερα να ξαναζήσουν και μάλιστα με ζωηρότερο τόνο και πιο πλατειά συμμετοχή.

Την άλλη ημέρα, δηλαδή την Καθαρά Δευτέρα, όσα άποφάγια μένουν από το άποκρηάτικο δείπνο δέν επιτρέπεται να φαγωθούν από τα μέλη της οικογενείας, οι γύφτισσες, που ξέρουν το απαγορευτικό αυτό σημείο του ξθιμου, γυρίζουν από σπίτι σε σπίτι και μαζεύουν όλα τ' άποφάγια. Πολλές γυναίκες μεταμφιέζονται σε γύφτισσες και τις μιμούνται στο έργο αυτό, δίνοντας έτσι μιά ευθυμη νότα στον πυρετό της γενικής καθαριότητας. Γιατι η Καθαρά Δευτέρα για τις νοικοκυρές είναι πραγματικά η Δευτέρα της γενικής καθαριότητας. Ιδιαίτεπη προσοχή δίνεται στην καθαριότητα των μαγειρικων σκευων, στα όποια δέν πρέπει να μείνη ούτε ίχνος από λιπος.

Από την Καθαρά Δευτέρα αρχίζει και η τριήμερη νηστεία, την όποιαν κρα-

τούν κυρίως γυναίκες και κορίτσια, οι πρώτες για την υγεία τους κι' οι δεύτερες για την υγεία τους και την καλοπαντρεία τους. Κατά την διάρκεια της νηστείας αυτής απαγορεύεται τελείως η ληψις οιασδήποτε τροφής ή ποτού. Επίσης απαγορεύεται και η κοινωνιολόγησις εις τους άλλους της κρατουμένης νηστείας. Την τρίτη ημέρα της νηστείας, δηλαδή το πρωί της Τετάρτης, οι νηστεύουσες, πηγαινουν στην εκκλησία, όπου αντί για μετάληψι παίρνουν άγιασμό και αντίδωρο. Πολλές το μεσημέρι της ημέρας αυτής παραθέτουν γεύμα στις συγγένισσες και τις φίλες, οι όποιες τις προσφέρουν διάφορα μικροδώρα.

Λίγο πιο παλιά και τελευταία σε περιωρισμένη κλίμακα, την επομένη της Καθαράς Δευτέρας, οι νοικοκυρές έβραζαν σιτάρι με καναβούρι και το μοίραζαν στις συγγενικές και φιλικές οικογένειες, κρατώντας βέβαια και για τον εαυτό τους.

Τις ημέρες αυτές ως κύρια φαγητά επικρατούν οι κομπόστες από μήλα, σταφίδες και άλλα φρούτα, οι νηστήσιμες πίττες με τσουκνίδες και καρύδι, και «μπουρανι» δηλαδή λαχανόρυζο χωρίς πιπέρι.

Την παραμονή των Αγίων Θεόδωρων, οι οικογένειες που έχουν έορτάζοντας Θεόδωρους, κάμνουν «πέντε άρτους», τους όποιους και πηγαινουν στην εκκλησία, όπου γίνεται όλόκληρη τελετουργία. Από το σιτάρι και τους πέντε άρτους, πέρνουν οι κοπέλλες κι' όχι και λίγοι νεαροί και τα τοποθετούν κάτω από το μαξιλάρι τους μαζί μ' ένα καθρέπτη κι' ένα χτένι, μιά πιτσέτα κι' ένα ποτήρι νερό δίπλα τους, με την πεποίθησι ότι το πρόσωπο, που θα ιδούν στον ύπνο τους θα είναι και ο μέλλον η ή μέλλουσα σύζυγός τους. Προτού πλαγιασουν άπαγγέλουν και τα έξης σαν προσευχή προς τον Άγιον Θεόδωρον :

«Άγιε Θόδωρε, καλέ μου καβαλλάρη, συ που γυρίζεις στα βουνά και τις τύχες των ανθρώπων άπαντάς αν άπαντήσης και την δική μου, στείλε τον έδω, να του χύσω νερό για να πληθη να του δώσω πετσέτα να σκουπισθη, χτένι να χτενιστη, καθρέπτη να καθρεπτισθη».

Πρέπει να σημειωθη ότι προσέχουν οι πεντάρτοι και το σιτάρι να ανήκουν σε άνυπάντρους ή σε παντρεμένους από πρώτο στεφάνι. Υπάρχει κι' η πεποίθησις ότι όχι μόνο θα παντρευθούν το πρόσωπο, που ειδαν στον ύπνο του, αλλά και τον ίδιο χρόνο.

Αυτά είναι τ' άποκρηάτικα ξθιμα της Φλωρίνης τα όποια μεταδιδονται κατά κάποιον θαυμάσιον τρόπον από γενεάς εις γενεάν.